

•ilmi dergi diyanet

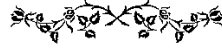
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
Dini Yayınlar Dairesi Başkanlığı

Üç Ayda Bir Yayınlanır

Cilt: 45 • Sayı: 1 • Ocak - Şubat - Mart 2009

AİLE İLİŞKİLERİNDE HZ. PEYGAMBER'İN ÖRNEKLİĞİ

Ali AKPINAR*

Özet:

Peygamberimiz Hz. Muhammed, peygamber olmadan önceki ve sonraki hayatıyla, herkes için, her alanda en güzel örnektir. Çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, erkekler, fakirler, zenginler, yönetenler, yönetilenler, davetçiler, önderler, kısaca herkes onu iyi tanımalı ve ondaki güzelliklerden nasiplenmeye çalışmalıdır. Yüce Allah, onu bize 'en güzel örnek/en güzel model' olarak tanıtmıştır. Her alandaki güzellik ve özellikleriyle Hz. Peygamber, örnek alınması, izlenilmesi gereken en büyük insandır.

Kültürümüzde 'Allah'ın emriyle ve Peygamber'in kavliyle' ilke-siyle temeli atılan aile yuvalarının sağlam temeller üzerinde huzurlu bir şekilde devam edebilmesi, ancak Allah ve Peygamberinin bu konu-daki emir ve isteklerini yerine getirmekle mümkün olacaktır. Bu konu-da Yüce Allah'ın emirleri, Hz. Peygamber'in hayatında pratiğe dönüşmüş ve bizler için canlı modeller oluşturmuştur. Bu yüzden onu anlamak ve tanımak zorundayız.

Anahtar Kelimeler: Hz. Peygamber, Aile, Örnek, Model.

Prophet Muhammad as a Model in Family Life

Abstract:

Prophet Muhammad is the best model for everybody in every domains with his life before prophethood and then. The children, teens and matures, men and women, poor and rich briefly every kind of per-son must know him clearly and they must try to be like him. Because

* Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Allah has introduced him as a “best model”. He is a model also for all family members. And the Prophet Muhammad is the most important person who has to be followed.

Permanence of the peace in family life that starts in our culture with the principle of God’s order and the Prophet’s word can only be possible with obeying to God’s and Prophet’s orders. In this topic, God’s universal orders have become practical in the Prophet’s life and have become living models for us. So that, we are in dept of knowing and understanding him.

Keywords: The Prophet Muhammad, Family, Guide, Model.

Giriş

Yüce Yaratıcının son elçisi olarak insanlığa gelmiş olan Peygamberimiz Hz. Muhammed, peygamber olmadan önceki ve sonraki hayatıyla, herkes için, her alanda en güzel örnektir. Çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, erkekler, fakirler, zenginler, yönetenler, yönetilenler, davetçiler, önderler kısaca herkes onu iyi tanımalı ve ondaki güzelliklerden nasiplenmeye çalışmalıdır. Yüce Allah, onu bize ‘Üsve-i Hasene/ en güzel örnek/ en güzel model’¹ olarak tanıtmıştır. Üsve, uyulacak, arkasından gidilecek, örnek, model kişi demektir. Buna göre Hz. Peygamber, yalnız sözleriyle değil, fiil ve halleriyle de izinden gidilecek örnek kişidir. O, her alanda nasıl yaşanacağını, nasıl hareket edileceğini bütün incelikleriyle somut olarak göstermiştir. Bu yüzden onun sireti/yaşayışı her bakımdan, tüm insanlık için modeldir, örnektir.² O, tüm aile bireyleri için de en güzel örnektir. Mutlu ve huzurlu bir aile için, onun aile hayatı iyice öğrenilip örnek alınmalıdır. Bugün yeni kuşakların yetişmesinde, özenilen ve örnek alınan insanlar büyük önem arz etmektedir. Her alandaki güzellik ve özellikleriyle Hz. Peygamber, örnek alınması, izlenilmesi gereken en büyük insandır.

Onun her alandaki bu örnekliği doğru bir biçimde ve hayata geçirilmek üzere öğrenilmelidir. Peygambere ümmet olmak, her şeyden önce onu tanımak, onu sevmek, ona saygı duymak, onun gibi olmakla mümkündür. Zira o sahip olduğu pek çok güzelliği bir insan olarak elde etmiş, onları hem kendisi için hem de insanlık için yaşamıştır. Bu yüzden onun hayatı yaşanılmaz, insanüstü ve kendisine özgü bir

1 Ahzab 21.

2 Bkz. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul, Eser, ty, VI, 3883.

hayat değildir. Yüce Allah pek çok ayetinde, Peygambere itaat etmeyi, onu sevmeyi, ona selam etmeyi emretmiştir:

“Andolsun ki, Allah'ın Peygamberi, sizin için, Allah'ı ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için güzel bir örnektir.”³

“De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve merhamet edicidir. De ki: Allah'a ve peygamberine itaat edin. Eğer yüz çevirirlerse bilsinler ki Allah kâfirleri sevmez.”⁴

“Ey inananlar! Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin..”⁵ “Kim peygambere itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Yüz çevirirse, seni onların başına bekçi göndermedik.”⁶ “Kim Allah'a ve Peygamberine itaat ederse, işte onlar Allah'ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, sıdıklar, şehitler ve salihlerle beraberdir Bunlar ne güzel arkadaşlardır!”⁷

“Her kim de Allah ve Peygamberine karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur.”⁸ “Kendisi için doğru yol belli olduktan sonra, kim Peygambere karşı çıkar ve müminlerin yolundan başka bir yola girerse, onu o yönde bırakırız ve cehenneme sokarız. O, ne kötü bir yerdir.”⁹

“Allah ve melekleri Peygambere salat ederler. Ey müminler siz de ona salat edin ve tam bir teslimiyetle ona selam edin.”¹⁰

Kültürümüzde ‘Allah'ın emriyle ve Peygamber'in kavliyle’ ilkesiyle temeli atılan aile yuvalarının sağlam temeller üzerinde huzurlu bir şekilde devam edebilmesi, ancak Allah ve Peygamberinin bu konudaki emir ve isteklerini yerine getirmekle mümkün olacaktır. Bu konuda Yüce Allah'ın evrensel emirleri, Hz. Peygamber'in hayatında pratiğe dönüşmüş ve bizler için canlı modeller oluşturmuştur. Bu yüzden onu anlamak ve tanımak borcundayız. İşte bu yazımızda Hz. Peygamber'in aile hayatındaki örnekliliğinden kesitler sunmaya, onun akrabalarıyla ilişkilerine değinme-

3 Ahzâb 21.

4 Âl-i İmran 31-32.

5 Nisâ 59.

6 Nisa 80.

7 Nisâ 69.

8 Ahzab 36.

9 Nisa 115. Ayrıca bkz. 8 Enfal 13; 59 Haşr 4.

10 Ahzab 56.

ye çalışacağız. Aile bağlarının ve akrabalık ilişkilerinin içtenlikten uzaklaşarak yapmacık bir hal aldığı ve gittikçe zayıfladığı, aile içi çekişme ve problemlerin çoğaldığı, eşler arası güvensizliğin arttığı, kadın haklarının çiğnenerek kadınlığın istismar edildiği, kız çocuklarının hor görüldüğü günümüzde Hz. Peygamber'in sevgi temelli örneğine her zamankinden daha fazla muhtaç olduğumuza dikkat çekeceğiz.

A. Akrabalık İlişkilerinde Hz. Peygamber

Hz. Peygamber, yakınlarına ve ailesine düşkün bir kişi idi. Onun insanlık sevdalısı bir kişi olarak öncelikle akrabalarını uyarmakla işe başlaması ve aile bireylerini asla ihmal etmemesi bunun açık kanıtıdır. Şu ayetler onun davranışlarına şekil veriyor ve o akrabalık ilişkileriyle insanlara en güzel örnekleri sunuyordu:

"Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."¹¹

"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyun..¹²

Çünkü o, "Ailene namazı emret; kendin de ona sabırla devam et. Senden rızık istemiyoruz, seni biz rızıklandırıyoruz. Güzel sonuç, takvâ ilemdir"¹³ emrinin muhatabıydı. O, davetine önce akrabalarından başlamıştı. Çünkü Allah öyle istemişti: "Önce en yakın akrabayı uyar. Sana uyan müminlere merhamet kanadını indir."¹⁴

Bu ayet inince Hz. Ali'ye emretti, yemek hazırlatıp Abdülmuttalib oğullarını davet etti. Onlar kırk kişi kadardılar. Yemek yiyip, süt içtiler. Ebu Leheb konuşmasına fırsat vermedi. Ertesi gün tekrar davet etti. Allah'a hamd etti, O'ndan yardım diledi ve tevhidi onlara anlattı.¹⁵

Yine Peygamberlik görevini alınca Safa tepesine çıktı, akrabalarını çağırıp onları tek tek uyardı. Onlara şöyle sesleniyordu: "Ey Kureys!.. Ey Falan Oğulları!.. Ey Peygamber'in amcası Abbas!.. Ey Peygamber'in Halası Safiye!.. Ey Peygamber'in

11 Nahl 90.

12 Tahrim 6.

13 Taha 132.

14 Şuara 214-215.

15 Taberî, Ebu Ca'fer Muhammed b.Cerir, *Câmiu'l-Beyan an Te'vili'l Kur'an*, Beyrut, D. Fikir, 1988, XIX, 121-122; Köksal M. Asım, *İslam Tarihi*, Samil Y. İst, 1987, IV, 7-14.

kızı Fatıma!.. Yarım hurma ile de olsa, cehennem ateşine karşı kendinizi koruma altına alınız.. Kendinizi Allah'tan satın alınız. Siz benim malımdan dilediğinizi isteyin. Ama ben sizi, Allah'ın azabından kurtarabilecek hiçbir şeye malik değilim."¹⁶

Peygamberimiz davetine önce kendi ailesinden başlamış, eşi Hz. Hatice ve kızları başta olmak üzere aile fertleri ona ilk iman edenler arasında yer almıştır.

O, akrabalarına son derece düşküdü, onların diğer problemleriyle ilgilendiği gibi, onların dini yaşantılarıyla da çok yakından ilgileniyordu. Hiçbir zaman onlarla ilişkiyi kesmedi. Sılay-ı rahim üzerinde her zaman ısrarla durdu. Amcası Ebu Talib başta olmak üzere yakınlarının Müslüman olması için ümidini yitirmeyerek sonuna kadar uğraştı.

O, akrabalık ilişkilerini her zaman sürdürmüş ve yakınlarından da bunu istemiştir. Bu konuda Kur'an'da şu ayet yer almıştır: "De ki: Ben buna karşılık sizden akrabalık sevgisini gözetmenizden başka bir karşılık istemiyorum. Kim bir iyilik işlerse onun sevabını fazlasıyla veririm. Şüphesiz Allah bağışlayan, şükürün karşılığını verendir." "¹⁷

Ayete şu şekilde anlamlar verilmiştir:

"Sizden, benimle sizin aranızda olan yakınlığı gözetmenizden başka bir şey istemiyorum."

"Size getirdiğim şeye karşılık, yakınlarıma muhabbetten başka bir şey istemiyorum."

"Size getirdiğim şeye karşılık, sizden Salih amel ve taatle Allah'a yaklaşıp O'nun sevgisini kazanmanızı istiyorum."

"Size getirdiğim şeye karşılık ancak akrabalık bağlarını gözetmenizi istiyorum."¹⁸ Birbirine yakın bu farklı anlaşılmalariyla ayet, akrabalık bağının önemine vurgu yapmakta ve bu samimi bağın davetteki yerine dikkat çekmektedir.

Hız. Peygamber, anne baba sevgisi üzerinde ısrarla durmuş, sütannesini, sütkardeşini, baba dostunu sevmeyi ısrarla istemiş, kendisi de onlara gereken ilgiyi göstererek en güzel örnekliliği sunmuştur. Onun aile çerçevesi oldukça geniştir.

16 Taberî, *age*, XIX, 118-123; Köksal, *age*, IV, 15-19.

17 Şûrâ 23.

18 Taberî, *age*, XXV, 23-26.

Onun bu seçkin ve eşsiz örnekliğini anlatan pek çok rivayet vardır. Onun peygamber olmadan önceki ve sonraki bu örnekliğini ispat eden tarihî belgelerden bir kaçı şöyledir:

Hz. Hatice ile evlenirken nikah merasiminde söz alan amcası Ebû Talip henüz yirmi beş yaşındaki yeğenini şöyle tanımlıyordu: “Doğrusu Muhammed, Kureys’in hiçbir gencine benzemeyen, onlardan hiçbirisiyle bir tutulamayan bir gençtir. Çünkü o, şeref, asalet, erdem ve akıl bakımından onlardan ayrılır.”¹⁹

Otuz beş yaşlarında iken Kabe tamir edilmiş ve Hacerü'l-Esved'in yerine konulmasında Mekkeliler arasında anlaşmazlık çıkmıştı. Sonunda mescidin kapısından ilk giren kişinin hakemliğine razı olma konusunda anlaşmışlardı. O kişinin Hz. Muhammed olduğunu görünce şöyle bağışmışlardı: “Bu güvenilir kişidir. Bu Abdullah oğlu Muhammed'dir. Onun vereceği karara razıyız!”²⁰

Kendisine ilk vahiy geldiğinde, gördüğü manzara karşısında endişelenip korkuya kapılan Hz. Peygambere vefakâr ve fedakâr eşi Hz. Hatice şöyle diyordu: “Sen rahat ol, üzülme. Allah’a yemin ederim ki, Allah seni asla utandırmayacak, ele güne rezil etmeyecektir. Çünkü sen, akrabalık bağlarını gözetirsin. Hep doğru söylersin. Emanete hıyanet etmezsin. Sıkıntılara katlanmasını bilirsin, güçsüzlerin elinden tutarsın. Misafir ağırlamayı seversin. Zor durumda kalan mağdurların hakkını korumak için onlara yardım edersin.”²¹

Onun sahip olduğu bu güzellikler, düşmanları tarafından bile teslim edilmişti. Rum Kayseri Heraklius, elçi olarak huzurunda bulunan, o zaman müşriklerin önde gelenlerinden olan Ebu Süfyan’a Peygamberimizin özellikleri ile ilgili sorular sormuş ve aralarında şöyle bir diyalog geçmişti:

-Bundan önce, onun hiç yalan söylediğine tanık oldunuz mu?

-Hayır, asla böyle bir şeye tanık olmadık.

-İnsanlara yalan söylemeyen, vallahi Allah’a yalan söylemez!²²

Habeşistan’a hicret eden Cafer b. Ebî Talib de Necaşî’nin huzurunda şunları söylemişti: “Ey Kral! Allah içimizden, aramızda yaşadığı kırk yıl doğruluğu, dürüstlüğü, asaleti, emanete riayetkarlığı ile tanıdığımız bir kimseyi peygamber gönderdi..”²³

19 Asım Köksal, age, I, 97.

20 İbn Hişam, *es-Sîratü'n-Nebeviyye*, Kahire, 1996, I, 171.

21 Taberî, age, XXX, 162; İbn Hişam, age, I, 253.

22 Buharî, *Bedü'l-Vahiy* 5.

23 İbn İshak, *Sîre*, Konya, 1981, s, 195-196.

Peygamberliğinin onuncu yılında Mekke'de bunalan Peygamberimiz davetini taşımak ve onlardan kendisine arka çıkmalarını sağlamak için, dayılarının yaşadığı Taif kentine gitti. Orada on gün kaldı ve ev ev dolaşarak onlara doğruları anlattı. Sonuçta onlar Hz. Muhammed'le alay ettiler ve onu kovdular ve o çıkıp giderken onu ve arkadaşı Zeyd'i ayaklarından kan akıncaya kadar taşladılar. O, Taiflilerin elinden kurtulup bir bağda dinlenip kendine geldi ve şöyle dua etti: "Allahım! Gücsüz ve zayıflığımı, hor ve hakir görülüşümü Sana arz ediyorum. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Zayıf ve gücsüzlerin Rabbi sensin, benim Rabbin de! Şimdi beni kime bırakıyorsun. Beni, senden uzak olan düşmanlara mı bırakıyorsun? Eğer bana kızmamışsan, hiç önemli değil, çektiklerim bana vız gelir. Ben Sana, Senin nuruna sığınırım. Bana gazap etmenden korkarım. Senin af ve merhametin benim için çok geniştir. Her şey Senin rızan içindir. Bütün güç kuvvet Senin elindedir."²⁴ İşte tam o sırada kendisine gelen ve eğer istersen bu toplumu helak edelim diyen azap meleğine Hz. Peygamber şöyle karşılık vermiştir: "Hayır, hayır. Ben onların helak edilmelerini istemiyorum. Aksine Allah'ın onların soyundan, yalnız Allah'a ibadet edecek, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacak kuşaklar çıkarmasını diliyorum!"²⁵

Uhud savaşında yaralanıp dişi kırılınca, o müşriklere beddua etsenize! Diyenlere; "Ben lanetçi olarak gönderilmedim. Ya Rab! Kavmime hidayet nasip et, çünkü onlar bilmiyorlar"²⁶ buyurmuştur. Kısaca O, insanlığa sevdalı, tüm mesaisini insanlığın kurtuluşuna adanmış bir dava adamı idi. Ona göre, bir kişinin hidayete ermesi, yani gerçeikle tanışması tüm dünya ve içindekilerden çok daha hayırlıydı.

Hicretin sekizinci yılında Mekke fethedilmişti. 53 yıllık baba ocağını Peygamberimize ve onunla beraber inananlara dar eden, onlara olmadık işkence ve eziyeti reva gören, onları Mekke'den sürüp çıkaran, bununla da kalmayıp onları Medine'de bile rahat bırakmayan, defalarca Medine'ye saldırılar düzenleyen Mekkeliler Hz. Muhammed komutasında Mekke'ye giren on bin kişilik orduya beyaz bayrak kaldırıp teslim olmuşlardı. Tüm Mekkelilerin biraz heyecan ve biraz da korkuyla bekledikleri bir sırada Hz. Muhammed onlara karşı, barış adamı bir kardeş olarak "Size bugün hiçbir şekilde başa kakma ve kınama yok. Allah sizi yarlıgasın. O, esirgeyicilerin en esirgeyicisidir."²⁷ "Gidiniz, hepiniz serbestsiniz!"²⁸ diyerek şanına yaraşanı yapmıştır.

24 Bkz. Asım Köksal, age, V, 66-71.

25 İbn Kesîr, *es-Sîratü'n-Nebeviyye*, Beyrut, ty, I, 322; Asım Köksal, age, V, 76.

26 Buhârî, *Enbiyâ* 37; İbn Mace, *Fiten* 23.

27 Yusuf 92.

28 İbn Hişam, age, IV, 47; Asım Köksal, age, XV, 288-289.

Bütün bu rivayetler, peygamberimizin akrabalık ilişkilerindeki örnekliğini en güzel bir biçimde ortaya koymaktadır. Şimdi de onun örnekliğini bir baba, bir eş, bir yakın olarak ayrı ayrı görelim:

B. Bir Aile Reisi Olarak Hz. Peygamber

Hız. Peygamber, doğmadan önce babasını ve çok küçük yaşta annesini kaybetmiş olmasına rağmen anne babasını ve yetişmesine katkısı olan diğer yakınlarını hiçbir zaman unutmamış, onları hep hayırla yad etmiştir. Yetimliği ve öksüzlüğü bütün versiyonlarıyla bizzat yaşayan Peygamberimiz, ana babanın ne kadar önemli varlıklar olduğunu çok iyi fark etmiş ve anne baba hakkına riayet konusunda ısrarla durmuştur. Zira o, her şeyden önce şu ilahî buyruklarla karşı karşıya idi: “Rabbin yalnızca kendisine kulluk ve ibadet etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Anne babandan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, ‘Of’ bile deme, onları azarlama, ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek merhamet kanatlarını üzerlerine ger ve şöyle dua et: Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara rahmet et.”²⁹

“Biz, insana ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası, onu sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içerisinde olur. İşte bunun için, önce bana şükret; sonra da ana-babana teşekkür et, diye öğüt vermişizdir. Dönüş ancak banadır. Eğer onlar seni, hakkında bilgi sahibi olmayan bir konuda bana ortak koşmaya zorlarsa, onlara itaat etme. Dünyada onlarla iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size yaptıklarınızı haber vereceğim.”³⁰

Ayetlerde, Yüce Allah kendisine ibadet ve kulluk yapılmasını emrettikten hemen sonra, ana-babaya iyilik ve ihsanda bulunmayı emretmektedir. Bu, ana-baba hakkının Allah hakkından hemen sonra geldiğinin ve ne kadar önemli olduğunun açık göstergesidir. Yine ayetlerin evlatlara yüklediği görev, ana-babalarına öf bile dememeleri, onları incitecek hiçbir söz ve davranışta bulunmamaları; onlara sevgi, saygı ve ilgiyle yaklaşmaları ve en önemlisi onlara dua etmeleridir. Hatta onlar Allah’a şirk koşan kimseler olsalar ve çocuklarını müşrik olmaya zorlasalar bile, onlarla dünyada güzel güzel geçinmeleri emredilmiştir. Nitekim Hz. İbrahim’den

29 İsrâ 23-24.

30 Lokman 14-15. Ayrıca bkz. Bakara 83; Nisâ 36; Enam 151; Meryem 14; Ankebût 8; Ahkâf 15-17.

yadigâr olarak Kur'an'da geçen ve Peygamberimizin yönlendirmesiyle her namazın sonunda okunan duada şöyle denmektedir: "Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde beni, anamı-babamı ve tüm inananları bağışla!"³¹

Ana-baba hakkı, onlara saygı ve ilgi duyma hakkında Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur: "Ana ve babasının ihtiyarlık zamanlarında, bunlardan birine yahut ikisine yetişip de, bunlara gereken hürmet ve hizmette bulunarak Cennet'i hak edemeyen kimsenin burnu yerlerde sürünsün! (Bu ifadeyi üç kere tekrar etmişti.)"³²

Hz. Peygamber, kendisi bir aile reisi olunca da eşlerine, çocuklarına, torunlarına ve onların yakınlarına karşı sergilediği tutumuyla en güzel aile reisi profili çizmiştir. O bu konudaki sorumluluklarını hakkıyla yerine getirmiş ve ümmetine de bu konuda çok önemli tavsiyelerde bulunmuştur. Aile bireylerine sorumluluklarını hatırlatırken o şöyle diyordu:

"Hepiniz yöneticisiniz ve hepiniz yönettiklerinizden sorumlusunuz. Kişi, ailesinin yöneticisidir ve onlardan sorumludur. Kadın, eşinin evinin yöneticisidir ve ondan sorumludur."³³ "Elbette Yüce Allah, her yöneticiye yönettiğinden soracaktır. Onların haklarını koruyup korumadığından soracaktır. Kişiye de ailesinden soracaktır."³⁴ Bu anlamlı sözleriyle o, aile bireylerinin hepsine sorumluluklar yüklüyor ve mutlu bir aile yuvasının kurulmasında her bireyin rol ve sorumluluğuna dikkat çekiyordu.

Onun aile bireylerine karşı yükümlülüklerini yerine getirmesiyle ilgili birkaç kesit şöyledir:

1. Annesi ve Hz. Peygamber

Doğmadan önce babasını kaybeden Peygamberimiz, altı yaşlarında iken annesi Âmine'yi kaybetmiştir. O, sütannesinin yanında geçirdiği seneler çıkarıldığında bu sürenin birkaç senesini annesi ile birlikte geçirmiştir. Onun anne ve babaya verdiği değer, bu anne baba özlemi yanında, anne babanın insanın dünyaya gelişindeki yerini anlatması açısından önemlidir.

Hz. Peygamber, Medine'de dayılarını ziyaret ettikten sonra Mekke'ye dönerken Ebvâ denilen yerde annesi Âmine'yi kaybetti. Âmine otuz yaşında genç bir kadındı.

31 İbrahim 41. ayrıca bkz. Neml 19; Ahkâf 15; Nûh 28.

32 Müslim, Birr 8; Ahmed, II, 346; Müslim, Nevevî, *Riyâzü's-Sâlihîn*, I, 350.

33 Buhârî, Cuma 11, Ahkam 1; Müslim, İmare 20; Ahmed, II, 54, 55, 111.

34 Nesâî, *İşretü'n-Nisâ*, Beyrut, 1989, s, 170.

Son anlarında başucunda duran altı yaşındaki oğluna bakıp şunları söylemişti: "Her canlı ölümlüdür. Her yeni eskir. Her yaşlanan yok olur. Ben de öleceğim, ama hep anılacağım. Çünkü temiz bir oğul doğurmuş, arkamdan hayırlı bir hatıra bırakmış bulunuyorum"³⁵ Peygamberimiz, Hudeybiyye umresine giderken Ebvâ köyüne uğramış, annesinin kabrini ziyaret etmiş, kabrini eliyle düzeltip ağlamıştı. Niçin ağladığını soranlara da şöyle cevap vermişti: "Merhamet duygusu beni duygulandırdı da onun için ağladım."³⁶

Yıllar sonra küçük yaşta kaybettiği annesini hatırlamış ve kabrini ziyaret etmiştir. Onun bu ziyaretinde anne hasreti ile dopdolu, vefâlı bir evlat ve duygulu bir insan olduğunu görmekteyiz. O, anne baba hakkı konusunda uyarıcı pek çok söz söylemiştir.

Savaşa katılmak için kendisinden izin isteyen Muaviye b. Cahime'ye, annen sağ mı, diye sordu ve şöyle ekledi: "Sözlerime dikkat et! Annenin ayağı dibinde otur. Çünkü cennet oradadır. Annenin yanından ayrılma, çünkü cennet onun ayakları altındadır."³⁷

2. Sütannesi ve Hz. Peygamber

Doğumunda kendisini ilk olarak emziren Ebû Leheb'in cariyesi Süveybe'yi hiç unutmadı, Mekke'de iken onu ziyaret eder ve ona ikramlarda bulunurdu. Hicret edince Medine'den ona giyecek gönderirdi. Mekke fethinde onun oğlunun durumunu sorup araştırdı, onun da annesinden önce vefat ettiğini öğrendi.³⁸ Sütannesi Halime Hatunu gördükçe "Ümmü eymen, ehl-i beytimin hatırası!" "Benim annem, annemden sonraki annem" der, kendisine içten sevgi ve saygı gösterir, omuz atkısını serip üzerine oturtur, bir dileği varsa hemen yerine getirirdi. Hz. Hatice ile evlendiğinde, Halime Mekke'ye gelmiş, Peygamberimiz onu ağırlayıp kırk koyun ve bir deve hediye etmişti. Onunla şakalaşır ve ona latife yapardı. Bir gün Ümmü Eymen, beni bir deveye bindirsene, deyince. Peygamberimiz "Seni, bir deve yavrusuna bindireyim"³⁹ diyerek ona takılmıştı.

35 Köksal, age, II, 52-53; Aişe A. Bint Şâtî, *Resulüllahın Annesi ve Hanımları*, (Çeviren: İsmail Kaya), Konya, 1987, I, 152.

36 Dimyâtî, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, Suriye, 1996, s, 37; Köksal, age, II, 55; Aişe A. Bint Şâtî, age, I, 158.

37 İbn Mace, Cihad 6; Ahmed, III, 429; Aişe A. Bint Şâtî, age, I, 165 (İbn Abdilberr, el-İstiab, III, 1413).

38 Dimyâtî, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, s, 33; Aişe A. Bint Şâtî, age, I, 161.

39 Dimyâtî, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, s, 36; Muhammed Mehdî- Mustafa Ebunnasr, *Nisâ Havle'r-Rasûl*, Beyrut, 1995, s, 235-236; Köksal, age, II, 46-47, 167.

Mekke Fethinde sütannesi Halime Hanımın kız kardeşini görüp sütannesini sordu, vefat ettiğini öğrenince ağladı. Süt teyzesine izzet ikramda bulundu, ayrıca 200 dirhem (nisap miktarı) para verilmesini emretti. Kadıncağz ona şöyle dedi: "Sen küçükken de büyük iken de ne güzel kefil olunan, bakılansın!"⁴⁰

3. Süt kızkardeşi ve Hz. Peygamber

H. 8. yılda yapılan Huneyn savaşından esir düşen sütkardeşi Hz. Şeyma'yı elbisesinin üzerine oturtmuş ve 'hoş geldin' buyurmuş, gözleri dolu dolu olmuş, ona sütanne ve sütbabasını sormuş, onların ölmüş olduklarını öğrenmiş, sonra Şeyma'ya şunları önermiştir: "İstersen sevgi ve saygıyla yanımda otur, istersen yararlanacağın mallar verip seni kavmine döndüreyim." Şeyma ikinci teklifi kabul etmiş ve Müslüman olarak kavmine dönmüştür.⁴¹ Onun bu davranışında 60 yıl kadar sonra bile devam eden vefakârlığını görüyoruz.

4. Eşleri ve Hz. Peygamber

"Peygamber müminlere kendi canlarından daha yakındır, eşleri de onların anneleridir.." ⁴² ayeti bize Hz. Peygamber'in eşlerinin biz müminler için anne mesabesinde olduğunu açıklıyor. Onların anne olması, Peygamber'in vefatından sonra onlarla evlenilemeyeceğini bildirmesi yanında, örnek anneler olarak onların izlenmesinin ve onlara saygı duyulmasının gereğine de işaret etmektedir.

Peygamberimiz, yirmi beş yaşında ilk evliliğini yapmıştır. Bu evliliğini 40 yaşlarında dul ve çocuk sahibi bir kadın olan Hz. Hatice ile gerçekleştirmiştir. Hatice vefat edinceye kadar sadece onunla evli kalmıştır. Hz. Hatice'nin vefatından sonra 53 yaşından sonra bazı hanımlarla evlenmiştir. Onun bu evlilikleri pek çok hikmetlere yönelik olarak gerçekleşmiştir.⁴³ Her şeyden önce o, bu evliliklerini Yüce Allah'ın izin ve emriyle yapmıştır. Hanımlar kanalıyla İslam'ın iyice anlaşılıp diğer hanımlara ulaştırılması, bazı dini hükümlerin pratik olarak uygulanışı, yeni akrabalık bağlarının oluşturulması, evlilik yoluyla çeşitli kabilelerin desteğinin sağlanması, kimsesiz dul kadınların koruma altına alınması, farklı konumlardaki kadınlarla iyi geçinme konusunda örnek olma bu hikmetlerin başında yer alır.

40 Köksal, age. II, 46-47.

41 Köksal, age. XV, 431-432.

42 Ahzab 6.

43 Bkz. Abdullah Ulvan, *İslam'da Dört Evlilik ve Resulüallah'ın Çok Evlenmesindeki Hikmetler*, Konya, 1988, s. 57-106.

"Sizin en hayırlınız, ailesine karşı iyi davrananınızdır. Ben aileme karşı en iyi davrananınızım. Sizin en hayırlınız, kadınlarına karşı iyi davrananlardır." "Müminlerin iman bakımından en mükemmeli ahlakî bakımdan en güzel olan ve ailesine şefkat ve mülayemetle davranandır."⁴⁴ "Kadınlara karşı hep hayır tavsiye edin. Zira onlar sizin yanınızda birer emanettir..⁴⁵ "Eşlerinize yediğinizden yedin, giydiğinizden giydirin, sakın onları dövmeyin ve onları incitecek çirkin sözler söylemeyin."⁴⁶ "Harcayacağın tüm harcamalardan dolayı, Allah'ın izniyle mükâfat alacaksın. Hatta eşinin ağzına verdiği bir lokmanın bile karşılığını alacaksın."⁴⁷ "Sizden biri hem karısını köle gibi döver, hem de utanmadan sarılıp yatar"⁴⁸ "Kadınları, ancak kötüleriniz döver"⁴⁹ buyuran Hz. Peygamber, bu konuda en güzel örnekliliği kendisi sunmuştur. O, Yüce Allah'ın "Eşlerinize en güzel bir biçimde geçinin"⁵⁰ emrini en güzel bir biçimde uygulamıştır. O, eşleriyle en güzel bir şekilde geçinmiş, onlara her konuda yardımcı olmuş, ev işlerinde onlara ortak olmuş, onlara asla bir fiske vurmamıştır. Onları hayatlarında ve vefatlarında her zaman hayırla anmıştır. O, "Ey Aişe, bu gece bana, Rabbime ibadet için izin verir misin?"⁵¹ diyerek nafile ibadet için eşlerinden izin isteyecek kadar ince bir ruha sahiptir. Kadınların çokça dayak yediği günümüz dünyasında, kadını dövmeyi İslam'ın gereği gibi görenler, Hz. Peygamber'in bu örnekliliğini göz önüne getirmek zorundadırlar.

Peygamberimizin yirmi üç yılda insanlığa tebliğ ettiği dinin özeti mesabesinde olan Veda Hutbesinde de şu önemli cümleler yer almıştır:

44 Tirmizî, İman 6 (no:2612); Ahmed, VI, 47,99.

45 Tirmizî, Radâ' 11 (no:1163); İbn Mace, Nikah 4 (no: 1851); Ahmed, V, 72-73; Nesâî, 'İşretü'n-Nisâ, s, 167.

46 Ebû Davûd, Nikah 40-41 (no: 2144).

47 Buhârî, İman, (no:56); Müslim, Vasıyye, 5; Ebû Davûd, Vasayâ 2 (no: 2864); Tirmizî, Vasayâ 1 (no: 2116); Nesâî, Vasayâ 3 (no: 3626).

48 Ahmed, IV, 17; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Daru Beyrût, Beyrût,1957, VIII, 148.

49 İbn Sa'd, age, VIII, 204.

50 4 Nisa 19. Ayette geçen 'muâşere' fiili müşareket ve müsavat manasınadır. Buna göre eşler karşılıklı olarak birbirlerine iyi davranmalıdırlar. Sözelimi kadın, kocası için süslediği gibi; erkek de hanımı için süslenmeli; her biri diğerini hoşnut edecek davranışta bulunmalıdır. Davranışlar hem örfe uygun olmalı, hem iyi ve makul olmalıdır. M. Abduh, *Tefsîru'l-Menâr*, Darul'-Fikir, ty, IV, 456-457. Yine 'muâşeret' kelimesi, kabile anlamına gelen 'aşiret' kelimesi ile aynı kökten türemişlerdir. Buna göre onda, kişinin eşini ana-baba ve kardeşleri gibi kendi kabilesinden bir fert olarak kabul etme anlamı da vardır. İbn Âşûr, *Tefsîru't-Tahrîri't-Tenvîr*, ty, V, 286.

51 Elmalılı, age, II, 1256.

"Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu konuda Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah'ın emaneti olarak aldınız.. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinde hakları vardır.."

İlk eşi Hz. Hatice hakkında şöyle buyurmuştur: "Hatice, dünyadaki kadınların en hayırlısıdır. Onun cennette altından evi vardır. Ben onun üstünlüğünü kesinlikle biliyorum." "Bana onun sevgisi bahşedildi." Ben Hatice'nin sevdiklerini severim.' Bir koyun kestiğinde bir kısmını Hz. Hatice'nin yakınlarına gönderirdi. Hz. Aişe "Peygamber'in hanımlarından hiç birini Hz. Hatice kadar kıskanmadım"⁵² diyerek Peygamberimizin Hz. Hatice'ye olan vefasını dile getirmiştir. Bir defasında "Allah sana onun yerine, ondan daha hayırlısını verdi, sen yine onu anıp duruyorsun" diyen Hz. Aişe'ye şöyle diyerek Hz. Hatice'nin hayatındaki ve İslam Tarihindeki yerini açıklamıştır: "Allah bana ondan iyisini vermedi. İnsanlar inanmazken o bana iman etti, İnsanlar beni her şeyden alıkoyarken, o beni malına ortak etti ve Allah bana ondan çocuk ihsan etti."⁵³

Hız. Aişe hakkında "Halkın en sevimlisi kadınlardan Aişe, erkeklerden Ebubekir'dir"⁵⁴ diyerek Hz. Aişe'ye ve kayınpederine iltifat etmiştir. Eşlerine karşı son derece yumuşak huylu ve şakacı olan Peygamberimiz, Hz. Aişe ile yarış yapmıştır.⁵⁵ Hz. Aişe'nin hastalığında "Ben sağ iken ölsen de namazını kılıp sana dua etsem" diye latife yapmış, Hz. Aişe de "Beni defnettikten sonra dönüp bir hanımla evlensen, ben yine de seninle olurum!"⁵⁶ diyerek ona olan sevgisini ortaya koymuştu. Hz. Aişe'nin bildirdiğine göre Peygamberimiz ev işlerinde eşlerine yardım eder, et-kabak doğrar, evi süpürür ve çeşitli hizmetler görürdü.⁵⁷ O, eşlerinin yanına güzel kokular sürünerek giderdi.⁵⁸ Peygamberimiz hanımlarıyla ilmî tartışmalar yapan, onlarla şakalaşan, onlarla yarışan, meşru dairede onların eğlenmelerine izin veren ve bunu sağlayan, onların isteklerini imkânlar ölçüsünde karşılayan, kendisinden mem-

52 Balezûrî, Ensâbu'l-Eşraf, s, Beyrut, 1996, II, 41; Aişe A. Bint Şâtî, *Resulüllahın Annesi ve Hanımları*, II, 4-49.

53 Ahmed, VI, 117-118; Zehebî, *Siyeru A'lamu'n-Nübelâ*, Beyrut, 1994, II, 112; Aişe A. Bint Şâtî, age, II, 47-48; *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Çağ Yayınları, İstanbul, 1986, I, 312-338.

54 Buharî, Megazî 63, Fedailü's-Sahabe 5; Müslim, Fedâilü's-Sahabe, 8.

55 Bkz. İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte*, Akçağ Y. Ankara, 1990, XVII, 215.

56 *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Çağ Yayınları, I, 334.

57 Bkz. Gümüştanevî, *Râmuz'l-Ehâdis*, (Terc, Abdülaziz Bekkine), Milsan, İst, 1982, II, 553/13.

58 Bkz. aynı eser, II, 550/9.

nun kalmadıkları takdirde onları boşanma konusunda serbest bırakmasını bilen⁵⁹ örnek bir koca idi.

Nadir oğullarıyla Hicretin 7. yılında yapılan Hayber savaşında babası ve kocası öldürülerek esir düşen, daha sonra da Hz. Peygamberle evlenen Hz. Safiye "Babamın ve kocamın öldürülmesine neden olduğu halde Allah'ın Rasülü beni hoşnut etti" diyerek Hz. Peygamber'in güzelliklerini özetler. Nitekim Peygamberimiz iki dizini birleştirerek durur ve eşi Hz. Safiye onun dizlerine basarak devesine binerdi. Onu 'Yahudi kızı' diye hakir gören kumalarına karşı Hz. Peygamber şunları söylemesini tavsiye etmişti: "Benim kocam Muhammed, babam Harun, amcam ise Musa'dır."⁶⁰

Hudeybiyye anlaşmasında çaresiz kalan Hz. Peygamber eşi Ümmü Seleme ile istişare etmiş ve onun teklifi doğrultusunda hareket etmiş ve problem böylece çözülmüştü.⁶¹ Bir hadislerinde o, şöyle diyordu: "Kendilerini ilgilendiren konularda kadınlarla istişare ediniz..⁶²

Hanımları ile arasında ufak tefek tartışmalar olmuş, ama onların hepsini en güzel bir şekilde tatlıya bağlamasını bilmiştir. Eşleri, onun yanında rahatlıkla fikirlerini söyleyebilir ve hatta onunla tartışabilirlerdi. Hudeybiyye anlaşmasının yapıldığı sene, ağaç altında Rıdvan Biati yapılırken Hz. Peygamber, "Ağacın altında bana biat edenler, İnşallah cehenneme girmez" buyurmuştu. Orada bulunan Hafsa Annemiz şöyle karşılık vermişti: "Evet, girer ey Allah'ın Rasülü!" Peygamberimiz onu azarlayınca, o şu ayeti okuyarak cevap vermişti: "İçinizden cehenneme uğramayacak yoktur. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir sözdür."⁶³ Bunun üzerine Peygamberimiz bir sonraki ayeti okuyarak ona cevap vermiştir: "Sonra Biz, Allah'tan sakınanları kurtarıyoruz, zalimleri de diz üstü çökmüş olarak orada bırakıyoruz."⁶⁴ Bu olay⁶⁵ hem eşi Hz. Hafsa'nın geniş Kur'an kültürüne ve hem de fikirlerini rahatlıkla peygambere söyleyip onunla tartışabildiğine tanıklık etmektedir.

59 Bkz. 33 Ahzab 28-29.

60 Aişe A. Bint Şâtî, age, II, 181.

61 Asım Köksal, age, XIII, 215; Aişe A. Bint Şâtî, age, II, 143.

62 Münâvî Muhammed Abdurraûf, *Feyzu'l-Kadîr*, Beyrut, ty, I, 56.

63 Meryem 71.

64 Meryem 72.

65 Aişe A. Bint Şâtî, age, II, 115-116.

Sevgili eşi Hz. Aişe'nin dayak konusunda kocası Hz. Peygamber'in durumunu şöyle özetlemiştir: "Peygamberimizi ne bir hizmetçiye ve ne de bir kadına vururken gördüm. O, mübarek eliyle hiç kimseye asla vurmamıştır."⁶⁶ Kadının dövülmeye devam ettiği günümüz dünyasının bu konuda da onun örnekliliğine şiddetle ihtiyacı vardır.

5. Çocukları ve Hz. Peygamber

Hız. Peygamber, genel olarak çocukları sever, onlara selam verir, onlarla ilgilenir, onlara değer verir, onlara dua eder, onları öper-koklar, onlarla şakalaşır ve onlarla oynardı. Şu birkaç örnek onun tüm çocuklara olan ilgi ve sevgisini anlatmaya yeter mahiyettedir:

Oğlu İbrahim'in ölümüne ağlamış ve bunun sebebini şöyle açıklamıştır: "Bu bir merhamet göstergesidir. Gözümüz yaşarır, gönlümüz mahzun olur. Ama asla Rabbimizi razı etmeyecek söz söylemeyiz. Ey İbrahim, senin ayrılığın gerçekten bizleri mahzun etti."⁶⁷

Torunları Hasan ve Hüseyin hakkında şöyle buyurmuştur: "Allahım ben o ikisini) seviyorum, Sen de sev, onları seveni de sev."⁶⁸ "Hasan ve Hüseyin'i seven beni sevmiş, onlara kin tutan bana kin tutmuş olur."⁶⁹ "Onlar benim dünyada öpüp kokladığım iki reyhanımdır."⁷⁰

"Ey ehl-i beyt! Allah sizden sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor"⁷¹ ayeti inince Peygamberimiz Hz. Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i elbisesiyle bürüyüp şöyle buyurmuştur: "Allahım, bunlar benim ehl-i beytimdir. Bunlardan günah kirini gider ve bunları tertemiz yap."⁷² Bunu gören eşi Hz. Ümmü Seleme, "Ben ve kızım ne olacağız, deyince Peygamberimiz "Sen de kızın da ehl-i beyttensiniz"⁷³ buyurarak eşine ve üvey kızına iltifat etmiştir.

66 Nesâî, 'İşrettü'n-Nisâ, s, 164.

67 Buharî, Cenâiz 44; Müslim, Fedâil 62; Ebû Davûd, Cenâiz 28.

68 Buharî, Libas 60; Müslim, Fedâilü's-Sahabe 57-59; İbn Mace, Mukaddime 11; Tirmizî, Menakıb 30; Ahmed, II, 249.

69 Ahmed, II, 288, 531.

70 Buharî, Fedâilü's-Sahabe 22, Edeb 18; Tirmizî, Menakıb 30.

71 Ahzab 33.

72 Taberî, Tefsîr, XXII, 6-8; Ahmed, V, 292.

73 Aişe A. Bint Şâfî, age, II, 139.

Torunu olan ve Hz. Osman-Rukıyye çiftinden olma Abdullah'ı altı yaşında horoz gagalamıştı. Çocuk hastalanıp Hicretin 4. yılında ölmüştü. Namazını Peygamberimiz kaldırmış, mezar taşını dikmiş ve sonra şöyle buyurmuştu: "Yüce Allah, kullarından merhametli ve yufka yürekli olanlara rahmet eder."⁷⁴

Çocuklarına ve Torunlarına atalarının isimlerini (Abdullah, İbrahim, Fatıma,...) koymuş, onları en güzel şekilde yetiştirmiş, onlarla her zaman özel ilgilenmiş, onlara bol bol dua etmiştir. Hz. Fatıma gelin olduktan sonra altı ay kadar evine uğrayarak onları namaza kaldırmıştır.⁷⁵

Hicretin 8. senesinde Mariye'den oğlu İbrahim dünyaya geldi. Ona atasının adını koydu.

Yıllarca onun hizmetinde bulunan Enes b. Malik, "Ben ev halkına Hz. Peygamberden daha şefkatli olan birini görmedim" der.⁷⁶

Namaz kılarken torunlarından biri sırtına çıkmış, bu yüzden namazı biraz uzatmıştı.⁷⁷ Bir defasında namazını kısa tutmuş ve sebebinin soranlara "Bir çocuk ağlaması duydum ve annesi üzülmesin diye namazı kısa tuttum"⁷⁸ buyurmuştur.

O, her zaman çocukları kucağına almış öpüp okşamıştır.⁷⁹ On tane çocuğu olduğu halde hiç birisini alıp öpmediğini söyleyen bir çöl arabına, "Merhamet etmeyene merhamet edilmez. Allah kalbinden merhameti söküp almışsa ben ne yapabilirim!"⁸⁰ "Çocuğu olan çocuklaştın"⁸¹ Çocuklarla ilgilendiği gibi gençlerle de özellikle ilgilenmiş, onları ciddiye almış, onlara değer vermiştir. Ona ilk inananlar arasında gençlerin ayrı ve önemli bir yeri vardır. O, liyakatli gençleri çok büyük sahabîlerinin de içinde bulunduğu ordulara kumandan tayin ederek onları taltif etmiştir. O, Tebuk gazvesinde Neccaroğulları sancağını henüz 20 yaşındaki Zeyd b. Sabit'e vermiş; Bedir savaşında 21-22 yaşlarındaki Hz. Ali'yi sancaktar tayin etmiş; Kudâaoğulları

74 Köksal, age, XI, 133.

75 Bkz. Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, XXII, 6.

76 Müslim, *Kitabü'l-Mesâcid* 267; Köksal, age, XV, 565-568.

77 Nesâî, *İftitah* 83.

78 Nesâî, *Kıble* 35.

79 Buharî, *Edeb* 22.

80 Buharî, *Edeb* 22.

81 İbrahim Canan, *Hız. Peygamber'in Sünnetinde Terbiye*, İstanbul, 1982, s, 251 (Deylemî, *Müsned*, II, 136 b)

üzerine gönderilen kırk bin kişilik ordunun başına 18 yaşındaki Üsâme b. Zeyd'i geçirmiş; 21 yaşındaki Muaz b. Cebel'i Yemen'e vali olarak göndermiştir.⁸²

6. Diğer Akrabaları ve Hz. Peygamber

H. Peygamber kendi hanımları ve kızları dışındaki akrabaları ve diğer hanımlarla da özel olarak ilgilenmiş, onların onur ve haysiyetlerini kazanıp koruyarak iyi bir şekilde yetiştirmeleri için gereken her şeyi yapmıştır. Onun mescidinde hanımlar için ayrılmış bir bölüm vardı. Yine onun hanımlara ayırdığı özel ders günleri vardı. Onun mescidinde dini öğrenmek ve mescide hizmete kendisini adanmış bazı hanımların kaldığı suffetü'n-nisâ denilen özel hücreler vardı. Sonuçta onun medresesinden yetişmiş seçkin ashabının içerisinde, çok sayıda yetişmiş hanım sahâbî de bulunmaktaydı. Ebubekir'in kızı Esmâ, Hattab'ın kızı Fatıma, Sümeyye, Ümmü Süleym, Ümmü Haram, Ümmü Varaka, Ümmü Hakîm, Ümmü Şüreyk, Ümmü adl, Ümmü Rumman, Ümmü Ammare, Ümmü Mihcan, Esmâ bint Yezîd, Esmâ bint Umeys, Şifâ bint Hâris, Hind bint Utbe gibi her biri ayrı bir araştırmanın konusu olan pek çok seçkin hanım onun nübüvvet okulunda yetişmişti. Kısaca o, dini tebliğ konusunda kadınları da erkekler gibi muhatap olarak kabul etti ve onların yetişmesi için elinden gelen her şeyi yaptı.

H. 6. yılda İs seferinde kızı Zeyneb'in kocası Ebu'l-As esir düşmüştü. Ebu'l-As, henüz Müslüman olmamıştı. Hz. Zeyneb ona eman verdi. Hz. Peygamber "Müslümanlara yakınlarını himaye etmeleri düşer" buyurdu. Kızına da "Senin eman verdiğine biz de veririz" dedi. Ebu'l-As ganimet alınan ve çoğu da Kureyş'e ait olan malları geri istedi. Peygamberimiz ashabını serbest bıraktı. Onlar da geri verdiler. Ebu'l-As da Mekke'ye gitti, kendisinde emanet olan malları sahiplerine verdi, sonra Müslüman olup Medine'ye döndü.⁸³

Dadısı Ümmü Eymen'i sık sık ziyaret eder ve kendisine "Anne" diye hitap ederdi. Yine onun için "Anamdan sonra annem, benim ev halkımdan geride sağ kalan kimsedir"⁸⁴ derdi.

Ebu Talib'in eşi Fatıma bint Esed'in Peygamberimizin yanında büyük bir mevkii ve itibarı vardı. Zira o, Hz. Peygamber'in mürebbisi ve yetiştiricisi idi. O, ilk yıllar-

82 Bkz. *Doğuştan Günümüze İslam Tarihi*, I, 391-392.

83 Köksal, age, XVIII, 61-64.

84 Köksal, age, II, 54; Aişe A. Bint Şâfî, age, I, 161.

da Müslüman olmuş ve Medine'ye hicret etmişti. Peygamberimiz zaman zaman onu ziyaret eder ve evinde kuşluk uykusu uyurdu. Yengesi olan o mübarek kadın vefat edince, "Bugün annem vefat etti" buyurdu. Gömleğini çıkarıp ona kefen yaptı. "Ebu Talib'den sonra bu kadın kadar bana iyiliği dokunan bir kimse olmamıştır" buyurdu ve ona dua etti. Yine onun hakkında şunları söylemiştir: "O benim annemdi. Kendi çocukları aç dururken önce beni doyururdu. Kendi çocukları dururken önce benim saçımı yıkar, tarar ve gül yağlarıyla yağlardı."⁸⁵

H. 8. yılında yapılan Mute savaşında amcaoğlu Cafer şehid olunca evine gitti, onun oğullarını bağrına bastı, öptü, kokladı, ağladı. Sonra ev halkı için yemek hazırlatıp onlara ikram etti. Cafer'in çocukları üç gün Hz. Peygamber'in evinde kaldılar. Onun iki oğlunun bakımını Peygamberimiz üstlenmiştir.⁸⁶

Kölesi/hizmetçisi olduğu halde Zeyd'e öyle davranmıştır ki, Zeyd, şöyle diyerek Hz. Peygamber'in yanında kalmayı babasının yanına dönmeye tercih etmiştir: "Ben hiç kimseyi sana tercih etmem. Sen, bana babam ve annem yerindesin. Ben senden öyle şeyler gördüm ki, hiç kimseyi ona tercih etmem." Peygamberimiz de onun bu tercihi karşılık, onu evlatlık almıştı. Bu durum evlatlıkla ilgili yasak gelinceye kadar devam etmiştir. Hz. Zeyd, Mute savaşında şehid düşünce Peygamberimiz ağlamış ve şöyle demiştir: "Bu, sevgilinin sevgilisine özlemidir."⁸⁷

Beşir (Bişr) b. Akrebe anlatır: Babam Akrebe, Uhud savaşında şehid düşünce ağlayarak Peygambere gittim. O bana şöyle dedi: "Ey sevgili, niye ağlıyorsun? Ağlama sus, senin baban ben olayım; annen de Ayşe olsun, ister misin?" Dedim ki: "Anam babam sana feda olsun Ya Rasûl! Hiç istemez miyim?!" Bunun üzerine başımı okşadı, okşadı. Eli değen yerler hep siyah kaldı, diğer yerler ise ağardı.⁸⁸

Buraya kadar anlatılan bu olaylar Hz. Peygamber'in çocuk sevgisine açıkça tanıklık etmektedir. Buraya aldığımız şu tek olay da onun çocuklara olan ilgisini ve onların yetişmesinde izlediği yöntemi ortaya koymasına bakımından oldukça manidardır:

Rafi' b. Amr anlatır: Ben çocukken Ensarın hurma ağacını taşladım. Ensarî beni tutup Peygambere götürdü. O bana: "Onların ağaçlarını niçin taşladın" diye sordu.

85 Köksal, age, II, 81-82; XI, 134-137; Aişe A. Bint Şâtî, age, I, 163 (İbn Sa'd, age, VIII, 222)

86 Köksal, age, XV, 74-76.

87 Köksal, age, II, 163-166; XV, 83-86.

88 Köksal, age, X, 235-236.

"Açtım, yemek için" dedim. "Bir daha taşlama, altlarına düşenlerden ye. Allah seni doyurur ve sular" buyurdu, sonra başımı okşadı ve "Allahım, bunu doyur" diye dua etti.⁸⁹ Bu olaydan şu sonuçları çıkarmamız mümkündür:

Hız. Peygamber, bir büyük adam gibi çocukla ilgileniyor, onu dinliyor, yapılan yanlışın sebebini soruyor, ona alternatif çözüm öneriyor, sonra yakın ilgi gösterip onu okşuyor ve ona dua ediyor. Hemen cezalandırma, azarlama, ürkütme ve dışlama yoluna gitmiyor. Çocuğun en fazla muhtaç olduğu sevgi ve ilgiyi ondan esirgemiyor. Bir baba şefkatiyle ona yaklaşıyor ve yararlı bir insan olarak topluma kazandırıyor. Hız. Peygamber'in bu davranışı kendisini oldukça etkilemiş olmalı ki olayı, başından geçen kişi Rafi' yıllar sonra anlatıyor.

Sonuç

Çok yönlü bir insan olan Hız. Peygamber, yaşadığı hayatıyla her konuda olduğu gibi, akrabalık ilişkilerinde de en güzel örnekleri sunmuştur. O, örnek yaşayışıyla Yüce Allah'ın Kur'an'da belirlediği ölçülerin pratiğini göstererek onların nasıl uygulama sahasına konulacağını net bir biçimde ortaya koymuştur. Onun peygamber olmadan önceki hayatı da, sonraki hayatı da dün olduğu gibi bugün de insanlığı aydınlatacak güzelliklerle doludur.

Akraba ilişkilerinde de en güzel, içten ve canlı örnekleri biz, Hız. Peygamber'in hayatında bulmaktayız. O diğer bütün insanlara olduğu gibi, kan bağı ve evlilik bağlarıyla oluşan akrabalarına da gereken ilgi, sevgi ve saygıyı her zaman göstermiştir. Onların maddî ve manevî yönleriyle ilgilenmiş, onlara yardım etmiş, onların doğru yola gelmeleri, iyi bir Müslüman olarak dünya ve Ahiret saadetine erebilmeleri için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Hayatlarında olduğu gibi, ölümlerinden sonra da yakınlarını dua ve güzelliklerle anarak en güzel vefa örneğini sunmuştur.

O, vefâlı bir eş, aile fertlerinin seviyelerine inen mütevazı ve sevecen bir baba, doğrularından asla taviz vermeyen kararlı bir şahsiyetti. O, yönlendirici söz ve davranışlarıyla örnek bir çocuk, örnek bir aile reisi, vefalı ve duyarlı bir eş, hassas bir baba, narin bir dede ve örnek bir akraba olarak bizlere ışık tutmaya devam etmektedir.

Kadının adam yerine konulmadığı bir toplumda o, kadını layık olduğu yere getirmiş, bu konuda en güzel örnekliliği kendi çevresindeki kadınlar üzerinde göstermiş ve

⁸⁹ Tirmizî, Buyu' 54; İbn Mace, Ticarât 67.

ashabını bu doğrultuda yetiştirmiş, ümmetine de bu konuda örneklik sunmuştur. O, karşımızda üzerinde hakkı olan her kadını ‘anne’ olarak gören, yeri gelince kadınlarla istişare edip onların isabetli görüşleri doğrultusunda hareket eden, dini tebliğde kadını da erkek gibi muhatap kabul eden, kadınlara karşı çok daha ince ve duyarlı olan, kadının haklarının ve onurunun korunması konusunda son derece hassas olan bir peygamber olarak durmaktadır.

Buhran ve stresler içerisinde yüzen günümüz insanlığı, o güzel insanın her alandaki örneğine dünden çok daha fazla muhtaçtır. Onun Kur’an olan ahlakına, onun engin sevgi ve hoşgörüsüne, ailelerin parçalandığı toplumumuz özellikle onun aile ilişkilerindeki örneğine ne kadar da muhtaçtır!